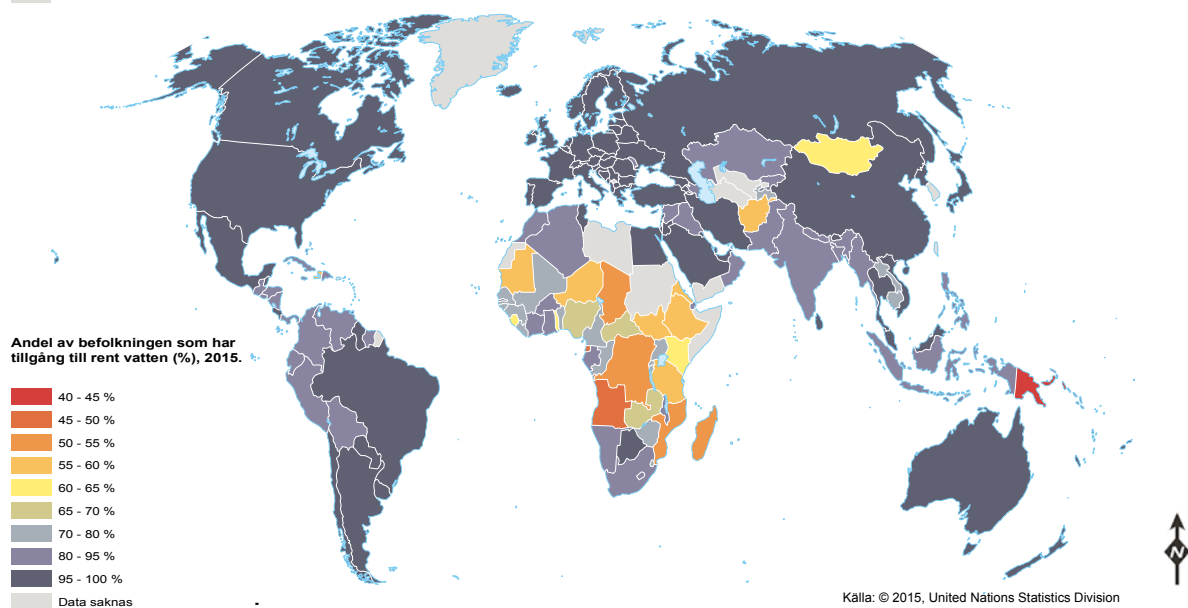
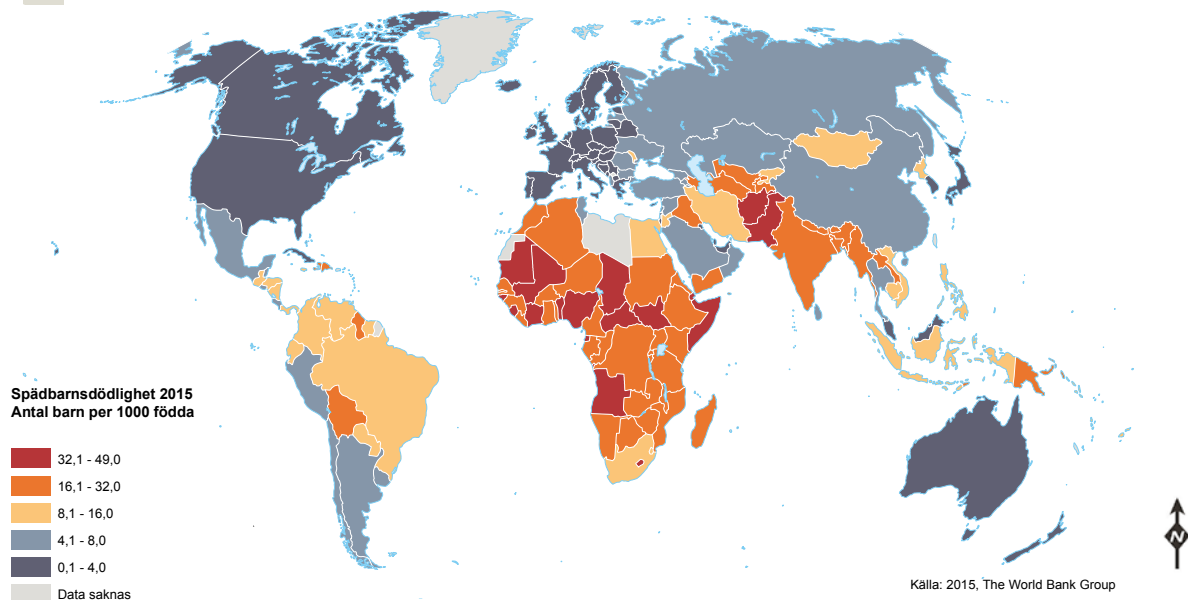
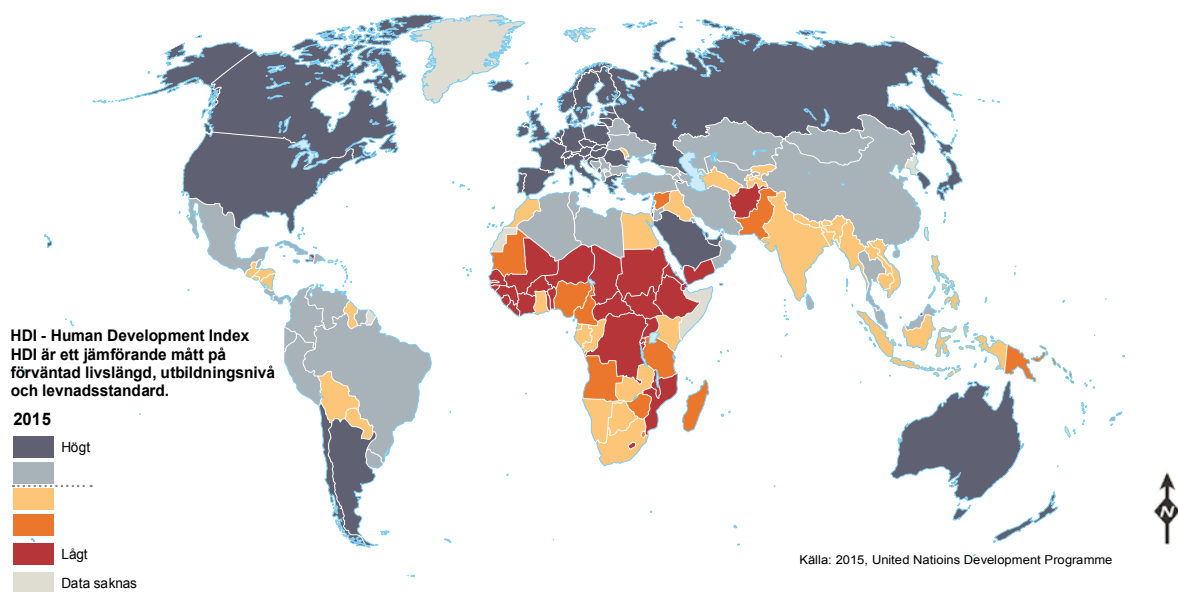

Många faktorer påverkar människors livsvillkor och hälsa. Nedan ser du tre kartor som på olika sätt kan höra ihop med hälsa och ohälsa.

1. Välj ett land *eller* en region med lågt HDI att utgå ifrån.

Jag väljer att utgå ifrån: _____

2. Resonera om samband mellan lågt HDI, spädbarnsdödlighet och tillgång till rent vatten utifrån information i kartorna.

[illegible]

Uppgift 27

Formulering av uppgiften

1. Välj ett land *eller* en region med lågt HDI att utgå ifrån.
2. Resonera om samband mellan lågt HDI, spädbarnsdödlighet och tillgång till rent vatten utifrån information i kartorna.

Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven

Eleven kan resonera om olika ekologiska, ekonomiska och sociala hållbarhetsfrågor och redogör då för **enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl** underbyggda förslag på lösningar där några konsekvenser för människa, samhälle och natur vägs in.

Bedömningsaspekter och progression

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning elevsvaret

- visar att eleven valt ett land *eller* en region som är relevant (med lågt HDI).
- innehåller relevanta samband mellan HDI, spädbarnsdödlighet och tillgång på rent vatten utifrån information i kartorna.
- innehåller orsakssamband/orsakssamband som förtydligas genom att flera faktorer relateras till varandra på ett meningsfullt sätt eller att eleven använder ett relevant exempel.

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
Eleven anger ett relevant land <i>eller</i> en relevant region (de tre lägsta kategorierna på HDI-skalan).	Eleven anger ett relevant land <i>eller</i> en relevant region (de tre lägsta kategorierna på HDI-skalan).	Eleven anger ett relevant land <i>eller</i> en relevant region (de tre lägsta kategorierna på HDI-skalan).
och	och	och
identiferar ett relevant samband utifrån information i minst två av kartorna.	identiferar flera relevanta samband utifrån information i samtliga kartor.	identiferar flera relevanta samband utifrån information i samtliga kartor.
Elevens resonemang innehåller ett orsakssamband .	Elevens resonemang innehåller ett orsakssamband som förtydligas .	Elevens resonemang innehåller flera orsakssamband som förtydligas .
Exempel på ett orsakssamband: <i>I länder med sämre tillgång på rent vatten ökar risken för problem som spädbarnsdödlighet. (a→b)</i>	Exempel på ett orsakssamband som förtydligas: <i>I länderna med låg tillgång på rent vatten kan man också se en hög spädbarnsdödlighet. Vatten som är orenat sprider sjukdomar och extra utsatta är spädbarn eftersom de har sämre immunförsvar och inte tål smutsigt vatten lika bra. (a→b + exempel)</i>	Exempel på en förtydligad förklaring: se nivån för C.

Relevanta samband kan exempelvis handla om:**Samband mellan HDI och spädbarnsdödlighet**

- Utbildningsnivå (exempelvis låg andel läskunniga och kort/ingen skolgång) samt levnadsstandard (brist på pengar till sjukvård/medicin/mödravård) kan påverka förekomsten av spädbarnsdödlighet i ett land.
- Länder med lågt HDI har i större utsträckning högre förekomst av spädbarnsdödlighet. Dock finns länder med högt HDI och en relativt hög spädbarnsdödlighet då resurser i landet kan vara ojämt fördelade (exempelvis Algeriet, Mongoliet och delar av Sydamerika).

Samband mellan HDI och tillgång till rent vatten

- Tillgång på rent vatten kan påverka medellivslängden som en del av landets HDI. Dålig tillgång till rent vatten kan exempelvis ge upphov till sjukdomsspridning och påverka människors hälsa. Särskilt utsatta är barn, äldre och sjuka.
- Länder med ett lågt HDI har i större utsträckning sämre tillgång till rent vatten. Dock finns länder med lågt HDI och god tillgång till rent vatten (exempelvis delar av västra Afrika).

Samband mellan tillgång till rent vatten och spädbarnsdödlighet

- Sämre tillgång till rent vatten kan vara en bidragande orsak till att ett land har hög spädbarnsdödlighet eftersom spädbarn är känsliga för sjukdomar som diarré och uttorkning.

Samband mellan tillgång till rent vatten, spädbarnsdödlighet och HDI

- I länder och regioner med dålig tillgång till rent vatten överlever färre barn det kritiska första året på grund av sämre förutsättningar relaterat till vatten (exempelvis hygien och rent dricksvatten). Detta kan i sin tur påverka den förväntade livslängden som en del av landets HDI.

Vanliga orsaker till att elevsvar inte ger belägg för nivå E

Att eleven genomgående utgår från och resonerar om en region som inte enbart har lågt HDI, exempelvis "Afrika". *Jag väljer att utgå ifrån: Afrika. I Afrika har dom lågt HDI och hög spädbarnsdödlighet och väldigt svårt att få fram rent vatten.* [...]

Exempel på elevsvar som ger belägg för nivå E

Jag väljer att utgå ifrån: Etiopien

Etiopien har lågt på alla tre av de här kartorna och det kan bli som en kedjerekation mellan alla tre. HDI:n är låg och det kan bero på att spädbarnsdödligheten är så pass hög och att bara 50% har tillgång till rent vatten. Som man ser på kartan har länder med högt HDI rent vatten och spädbarn överlever, medan de som har låg HDI har tvärt om.

Bedömningskommentar till exemplet

Eleven utgår från ett relevant land eller en relevant region (Etiopien) och identifierar ett relevant samband utifrån information i kartorna. Elevens resonemang innehåller ett orsakssamband (hög spädbarnsdödlighet och låg tillgång på rent vatten → lågt HDI).

Exempel på elevsvar som ger belägg för nivå C

Jag väljer att utgå ifrån: Madagaskar

Man kan se tydliga samband mellan HDI, spädbarnsdödlighet och tillgång på rent

vatten i Madagaskar. Jag tror att tillgången på rent vatten har en stor effekt på resultaten. Utan rent vatten tvingas man dricka vatten som är fullt med farliga bakterier. Man kan även inte tvätta sig själv och sina kläder helt rena. Detta gör att man får en dålig hygien och därmed en dålig hälsa. Rent vatten är en viktig grund för en bra välfärd och långa, hälsosamma liv. Spädbarn speciellt tror jag är väldigt känsliga mot smutsigt vatten och kan därför lätt dö om tillgång saknas.

Bedömningskommentar till exemplet

Eleven utgår från ett relevant land eller en relevant region (Madagaskar) och identifierar flera relevanta samband utifrån information i samtliga kartor. Elevens resonemang innehåller ett orsakssamband (låg tillgång till rent vatten → dålig hygien/hälsa). Orsakssambandet förtydligas med hjälp av exempel kopplade till konsekvenser av låg tillgång till rent vatten (hög spädbarnsdödlighet).

Exempel på elevsvar som ger belägg för nivå A

Jag väljer att utgå ifrån: Tchad

Eftersom Tchad till största delen ligger i Saharaöknen finns det inte särskilt mycket vatten. Detta leder till att mödrarna har det tufft att ge tillräckligt mycket vatten till sina spädbarn - något som förminskar deras chans att överleva. Tchad har också en väldigt hög spädbarnsdödlighet. När tillgången till rent vatten är väldigt begränsad är det svårt att ha bra hygien med toaletter, tvättning och annat som vatten behövs till blir svårt att genomföra. Dålig hygien kan påverka spädbarnsdödligheten negativt, och även HDI. Detta beror på att levnadsstandarden, och därmed också den förväntade livslängden, blir lägre vilket alltså ger lågt HDI. Spädbarnsdödlighet leder också ofta till att kvinnor skaffar fler barn, för att de ska vara säkra på att åtminstone några överlever. Många barn kräver mer tid och resurser, och på så sätt försämrar det levnadsstandarden och då även HDI.

Bedömningskommentar till exemplet

Eleven utgår från ett relevant land eller en relevant region (Tchad) och identifierar flera relevant samband utifrån information i samtliga kartor. Elevens resonemang innehåller flera orsakssamband som förtydligas (Tchad ligger i ett ökenområde → vattenbrist för spädbarn → högre spädbarnsdödlighet), samt (låg tillgång till rent vatten → sämre möjlighet till hygien → högre spädbarnsdödlighet/lägre HDI). Elevens resonemang om lägre HDI förtydligas även med ett exempel (*Spädbarnsdödlighet leder också ofta till att kvinnor skaffar fler barn ...*).